

Het geheime plan van het Kremlin: valse protesten tegen Erdogan en Turkije

Uitgelekte documenten laten zien hoe Russische agenten protesten hielden in Europese steden om de Turkse president te beledigen en Oekraïne daarvan de schuld te geven.

Expressen | 7 mei 2023 | *Mattias Carlsson* | *360 Magazine*

Een koranverbranding voor de Turkse ambassade in Stockholm in januari zette de toch al gespannen betrekkingen tussen Turkije en Zweden op scherp en leidde uiteindelijk tot opschorting van het Zweedse NAVO-lidmaatschap. Het incident inspireerde Russische inlichtingendiensten; ze zagen een kans om het conflict tussen EU-landen en Turkije aan te wakkeren en ontwikkelden een plan om Erdogan in enkele grote Europese steden te beledigen. Dit blijkt uit uitgelekte documenten die werden verkregen door de journalistenorganisatie *Dossier Center* in Londen en gedeeld met een groep Europese media, waaronder de Zweedse krant *Expressen*. Tot het samenwerkingsverband behoren ook *Danmarks Radio*, *Le Monde*, *Süddeutsche Zeitung*, *NRK*, *SVT*, *Delfi* en *WDR/NRD*.

In de documenten wordt de achterliggende gedachte van het plan beschreven: 'Vandaag de dag zijn er aanzienlijke spanningen tussen Turkije en EU-landen. Dat betreft niet alleen de moeizame diplomatieke betrekkingen tussen Turkije en Zweden en uitstel van het toetredingsproces van Scandinavische landen tot de NAVO. In heel Europa is er sprake van een algehele toename van islamofobe sentimenten.' Om de bron te beschermen zal deze niet worden gepubliceerd.

De documenten zijn oorspronkelijk afkomstig van een officier van een van de Russische inlichtingendiensten, wiens identiteit bij de redactie bekend is.

Het protest van Ankara

De verbranding van de koran in Zweden door de Zweeds-Deense rechtsextremist Rasmus Paludan sloeg over naar Nederland; de leider van de antimoslimbeweging Pegida scheurde tijdens een demonstratie pagina's uit de koran. Dat was voor Ankara aanleiding om de Nederlandse ambassadeur te ontbieden en protest aan te tekenen.

De Russische documenten verwijzen naar dat incident en stellen voor dat demonstranten in Den Haag de Turkse vlag zullen vertrappen en portretten van de Turkse president in brand zullen steken. Ze beschrijven ook een uitgebreide graffiticampagne met 'beledigingen aan het adres van Erdogan in alle grote Europese steden'. Daarnaast bevatten de documenten beknopte beschrijvingen van hoe de demonstraties kunnen worden georganiseerd: 'Vijf mensen (lokale bewoners en migranten) met maskers vertrappen de Turkse vlag en verbranden een portret van Erdogan. Een van de deelnemers neemt dat op met een mobiele telefoon. De locatie is een iconische plek in Den Haag. De video wordt vervolgens naar Turkse media en organisaties gestuurd. De video wordt gepubliceerd op sociale netwerken, etc.'

Behalve Den Haag zijn beoogde plekken voor zulke acties Parijs, Brussel en Frankfurt. Uit een van de gelekte documenten van de Russische inlichtingendienst blijkt dat deze acties ook al zijn uitgevoerd; een in Parijs met ingehuurd 'demonstranten' is omschreven door de Russische inlichtingendienst. 'Op 5 maart om acht uur 's ochtends ontvouwden leden van de Oekraïense gemeenschap een groot en een klein anti-Turkijespandoek in het centrum van Parijs, op een bekende plek, namelijk bij de toegang tot Place Saint-Pierre. Bij het spandoek stonden twee activisten, die salueerden en naar de camera riepen: STOP ERDOGAN!'

Volgens plan werd de actie gepost op Facebook en op YouTube werden clips van de gebeurtenis geplaatst. Uit de documenten blijkt dat de actie niet al te lang duurde omdat voorbijgangers de politie belden: 'Helaas werden de

spandoeken al binnen 40 minuten van het hek gehaald', aldus het document. Het doel van de Russische actie was vooral om Oekraïne de schuld in de schoenen te schuiven. Dat wordt expliciet beschreven: 'Het belangrijkste doel van de actie: toon de ondankbaarheid en de provocerende reacties van Oekraïense zijde op de tragedie in Turkije (aardbeving). Benadruk het destructieve nazikarakter van pro-Oekraïense activisten en de Oekraïense samenleving onder het bewind van V. Zelensky in het algemeen.'

Dezelfde mensen duiken op bij de ene demonstratie na de andere en hun berichten op sociale media zijn terug te voeren op drie accounts

Uit een analyse van foto's en socialemedia-accounts door het Deense *Danmarks Radio* en het Franse *Le Monde* blijkt dat de man die op 5 maart beweerde een pro-Oekraïense demonstrant te zijn, aan verschillende eerdere demonstraties heeft deelgenomen, maar dan in een heel andere hoedanigheid. Zo was er op 11 februari in Parijs een grote demonstratie over de pensioenhervorming in Frankrijk, waar de man een bord droeg tegen Oekraïne, de NAVO en de VS.

Tien van zulke acties zijn getraceerd in steden als Den Haag, Brussel, Parijs en Madrid. De aanpak is steeds hetzelfde: drie mannen gaan naar demonstraties die niets met de oorlog in Oekraïne te maken hebben en fotograferen zichzelf in de menigte terwijl ze borden omhooghouden met boodschappen als 'NAVO, stop met het bombarderen van Donetsk' en 'Stuur geen wapens meer naar Oekraïne!' Deze zelfde mensen duiken op bij de ene demonstratie na de andere en hun berichten op sociale media zijn terug te voeren op drie accounts.

Met behulp van informatie uit Russische databases van luchtvaartmaatschappijen heeft *Dossier Center* de man achter het meest actieve profiel kunnen traceren in Sint-Petersburg. Hij is Algerijns staatsburger en voormalig student aan de Elektrotechnische Universiteit van Sint-Petersburg. Eind december vorig jaar, vlak voordat de beïnvloedingsoperatie begon, werd hij lid van verschillende Franse Facebookgroepen. Daar plaatste hij advertenties die bijverdiensten beloofden van zo'n 80 tot 100 euro per dag voor het maken van foto's.

Als de man achter het Facebook-profiel telefonisch wordt benaderd, ontkent hij elke betrokkenheid en beweert hij dat zijn account enige tijd geleden is gehackt. Kort na het telefoontje worden zijn socialemedia-accounts echter opgeheven, net als enkele andere accounts die eraan gelieerd zijn.

Verschillende andere mensen die deelnamen aan de demonstraties zijn geïdentificeerd, maar geen van hen wilde antwoorden op onze vraag of ze werden betaald voor hun deelname.

Verdeeldheid

Expressen heeft geen acties in Zweden kunnen vinden die verband houden met het Russische plan, maar het is duidelijk dat gebeurtenissen in Zweden de operatie hebben geïnspireerd. 'Deze campagne is geïnspireerd door de koranverbranding van Paludan in januari in Zweden,' laat Valentyna Shapovalova weten aan *Danmarks Radio*. Zij doet onderzoek naar Russische desinformatie en propaganda aan de Universiteit van Kopenhagen.

Rasmus Paludan zegt tegen *Danmarks Radio* dat hij geen banden heeft met Rusland. 'Ik ben niet direct of indirect door Rusland of Russische agenten beïnvloed om welke actie dan ook te ondernemen of om wat dan ook te uiten,' zegt hij.

Voorafgaand aan publicatie gaf *Expressen* de Zweedse veiligheidsdienst (Säpo) inzage in de Russische documenten met het verzoek om commentaar. 'Dit is interessante informatie die overeenkomt met wat we eerder hebben gezien van de Russische invloed op Zweden en andere westerse landen,' zegt Gabriel Wernstedt, woordvoerder van de Zweedse veiligheidsdienst.

Verschillende westerse veiligheidsdiensten waren naar verluidt op de hoogte van het plan. Säpo wil geen commentaar geven op wat zij wist, maar zegt dat Russische beïnvloedingscampagnes Rusland in een gunstig daglicht willen stellen, en 'een gebruikelijke manier om dat te doen is verdeeldheid zaaien in de samenleving'.

'Daarbij wordt gebruikgemaakt van strategieën die voor verdeeldheid zorgen. Ze creëren gemeenschappen of allianties om landen uit elkaar te drijven en het vertrouwen in het liberaal-democratische regeringsstelsel van het Westen

op verschillende manieren te schaden,' zegt Wernstedt. 'Dat gebeurt vooral binnen het kader van bestaande internationale organisaties, zoals de EU en niet in de laatste plaats de NAVO – organisaties dus die Zweden beschouwen als onderdeel van het collectieve Westen. We maken al deel uit van de EU en we zijn op weg om lid te worden van de NAVO.'

Zulke acties van de Russische inlichtingendiensten zijn niet verrassend, vindt Indrek Kannik, directeur van het International Center for Defence and Security, die de documenten onderzocht op verzoek van het Estse Delfi. 'Ze vormen een klassiek onderdeel van hun gedragspatroon. De Russen begrijpen dat ze geen vrienden kunnen worden met sommige landen, maar weten dat ze wel verdeeldheid tussen landen kunnen zaaien. Rusland doet dat om het Westen te verzwakken en uit elkaar te drijven.'

In eerdere onderzoeken heeft *Expressen* laten zien hoe de Russische regering plannen maakte om Zweedse milieuactivisten en zelfs een afdeling van de Universiteit van Stockholm te gebruiken om pleidooien tegen de NAVO te verspreiden. Het zijn pogingen waar SÄPO goed van op de hoogte is. 'We weten dat Rusland op verschillende manieren agenten of proxies gebruikt voor destabilisatie, maar ook om platforms op te zetten voor

beïnvloedingsactiviteiten of sabotage,' zegt Gabriel Wernstedt. 'En ze maken gebruik van bedrijven die zich legaal gezien in een grijs gebied bevinden.'

Russische beïnvloedingsactiviteiten in Zweden zijn vaak gericht op de Russische diaspora. Volgens Wernstedt gaat het zowel om mensen van Russische afkomst als om mensen die uiteenlopende banden met Rusland hebben. 'Maar er wordt ook op verschillende manieren invloed uitgeoefend op andere groepen in Zweden, niet in de laatste plaats op politici en ambtenaren die beslissingen nemen. Daarnaast wordt desinformatie verspreid om het imago van Rusland te verbeteren en Zweden zwart te maken.'

Op vragen van *Expressen* aan de Russische regering en het Russische ministerie van Defensie werd niet gereageerd.

Dit artikel werd geselecteerd en vertaald in samenwerking met 360 Magazine.